

מדד השלום מרץ 2015

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

סקר מדד השלום התייחס החודש לשלושה נושאים: ראשית תוצאות הבחירות האחרונות; שנית, יחסי ישראל-ארה"ב והמערב בעת הזו; ושלישית, הצפי לגבי העתיד בהקשר הישראלי-פלסטיני.

דבקות בהחלטה עבור מי להצביע - כמעט כול המצביעים היהודים (93%) חושבים או בטוחים שאילו הבחירות היו מתקיימות כיום, הם היו חוזרים ומצביעים עבור אותה מפלגה עבורה הצביעו לאחרונה. פילוח לפי הצבעה למפלגות השונות מראה כי בקרב מצביעי יהדות התורה ומרצ כולם מרוצים מן ההכרעה האלקטורלית שעשו והיו חוזרים עליה. לעומת זאת, בקרב מצביעי הבית היהודי יש אמנם רוב ברור למי שהיו מצביעים עבור אותה מפלגה, ואולם רוב זה הוא הקטן ביותר מבין המפלגות (88%). גם בקרב הערבים רוב ברור היה מצביע עבור אותה מפלגה (75%).

שביעות הרצון מתוצאות הבחירות - בניגוד לדבקות בבחירה האלקטורלית האחרונה, שיעור שביעות הרצון מתוצאות הבחירות במקרה הטוב הוא בינוני, כאשר בציבור היהודי שיעור המרוצים (51%) גבוה רק במעט משיעור הלא מרוצים (46.5%). פילוח של התשובות לשאלה זו לפי הצבעה בבחירות האחרונות מעלה, כצפוי נוכח התוצאות, כי השמאל והמרכז פחות מרוצים מן הימין. ובאופן ספציפי יותר: מצביעי המחנה הציוני הם אלה שאי שביעות הרצון שלהם היא הגבוהה ביותר (92%) ומיד לאחריהם נמצאים מצביעי יש עתיד (85%). מצביעי הליכוד הם המרוצים ביותר מתוצאות הבחירות (95%). בקרב הערבים שיעור הלא מרוצים (54%) יותר מכפול משיעור המרוצים (24%).

איזו ממשלה מעדיפים? הסבר חלקי לשיעור הגבוה יחסית של חוסר שביעות הרצון מתוצאות הבחירות ניתן אולי למצוא בעובדה ששיעור הסבורים בקרב הציבור היהודי שממשלת אחדות, שהשותפות הבכירות בה יהיו הליכוד והמחנה הציוני תשרת טוב יותר את האינטרסים של ישראל (49%), גבוה יותר בבירור משיעור המעדיפים מאותו הטעם ממשלה שתתבסס על קואליציה של המפלגות הימניות והדתיות בלבד (35%), מה שנראה כרגע כאפשרות הריאלית והסבירה יותר. פילוח לפי הצבעה מעלה כי התמיכה החזקה ביותר בממשלה ימנית דתית נרשמה בקרב מצביעי יהדות התורה (77%) והבית היהודי (76%), ואילו התמיכה הגבוהה ביותר בממשלת אחדות נרשמה בקרב מי שהעידו על עצמם שהצביעו עבור יש עתיד (83%) ולאחריהם - מצביעי המחנה הציוני (73%). בקרב מצביעי הליכוד רק כרבע (26%) רואים בממשלה בהשתתפות המחנה הציוני את זו שתשרת טוב ביותר את האינטרסים של ישראל.

"הערבים מצביעים בהמוניהם" – בדקנו מה מידת ההתנגדות או התמיכה בקריאתו של ראש הממשלה נתניהו לציבור היהודי באמצע יום הבחירות לצאת להצביע שכן יש סכנה לשלטון הימין כי "הערבים מצביעים בהמוניהם". הציבור היהודי ממש חצוי בשאלה זו. כך 48% חושבים כי הביקורת על דבריו אלה של ראש הממשלה מוצדקת ואילו 47% מרגישים שאינה מוצדקת. בנושא

זה לא היו כל הפתעות – מצביעי מרצ והמחנה הציוני הם אלה המצדיקים ביותר את הביקורת על נתניהו בשאלה האמורה (בהתאמה 96% ו-76%). השיעור הנמוך ביותר של מצדיקי הביקורת נמצא בקרב מצביעי הבית היהודי – 1% בלבד!

כצפוי, בציבור הערבי שיעור הסבורים כי הביקורת הייתה מוצדקת עולה על שיעורם של מי שמרגישים ההיפך.

מכאן עברנו לבדוק את תפיסות הציבור את מערכת היחסים עם ארצות הברית ומדינות המערב בעת הזו:

אילו יחסים מתקיימים כיום בין ישראל לארצות הברית? השיעור הגבוה ביותר בציבור היהודי (42%) מעריכים את היחסים כיום גרועים (ציונים 1-2 על סולם עולה בן חמש דרגות), מעט יותר משליש (37%) מעריכים אותם בינוניים (ציון 3 על אותו הסולם), וכ-17% כטובים או טובים מאוד (ציונים 4-5). ייתכן שזו הסיבה לכך שרבים היו רוצים ממשלה בשיתוף המחנה הציוני, שלראשו יחסים טובים יותר עם ממשל אובמה. פילוח לפי ההצבעה האחרונה מעלה כי חריגים בהערכתם את היחסים בין ישראל לארצות הברית ומגדירים אותם כטובים מאוד או די טובים הם מצביעי ישראל ביתנו, מפלגתו של שר החוץ ליברמן (60%). בקרב מצביעי כל שאר המפלגות, ימין מרכז ושמאל, רק מיעוט (40% ומטה) שותפים להערכה זו.

מעניין לציין שבציבור הערבי יש רוב גדול לסבורים כי היחסים בין ישראל לארצות הברית הם די טובים או טובים מאוד (60% נתנו להם ציונים 4-5).¹

הסיכויים להפעלת לחץ חיצוני על ישראל – בקרב היהודים רוב מסוים (53%) הוא בדעה שיש סיכויים גבוהים מאוד או די גבוהים שארצות הברית ומדינות המערב יכפו בעתיד הקרוב על ישראל הסדר מדיני על פי העיקרון של שתי מדינות לשני העמים. זאת לעומת 41% המעריכים כי הסיכויים לכך הם נמוכים מאוד או די נמוכים (6% אינם יודעים). עם זאת, רוב זהה בקרב היהודים (53%) מעריך שאם יעשה ניסיון לכפות מבחוץ על ישראל הסדר מדיני, היא תוכל לעמוד מולו בהצלחה (37.5% גורסים ההיפך ו-10% אינם יודעים). הערכת היכולת של ישראל לעמוד בלחץ חיצוני נמצאה הגבוהה ביותר בקרב מצביעי הבית היהודי וישראל ביתנו (בהתאמה 79% ו-71%) והנמוכה ביותר בקרב מצביעי מרצ (10%). החשש הגבוה ביותר מאי יכולתה של ישראל לעמוד בלחץ חיצוני אם יופעל עליה נמצא בקרב מצביעי יש עתיד (78%) ומרצ (72%).

בציבור הערבי יש כמעט שוויון בין מי שסבורים שיש סיכויים גבוהים או לחילופין נמוכים ללחץ חיצוני על ישראל (בהתאמה 31% ו-29%) ואולם יש להביא בחשבון את השיעור הגבוה כאן של ה"לא יודעים" (41%).

¹ הציון הממוצע ליחסי ישראל-ארצות הברית בציבור היהודי הוא 2.59 על סולם בן 5 דרגות שבו הציון 1 משמעו יחסים גרועים מאוד ואילו הציון 5 משמעו יחסים טובים מאוד. בציבור הערבי הממוצע הוא 4.00.

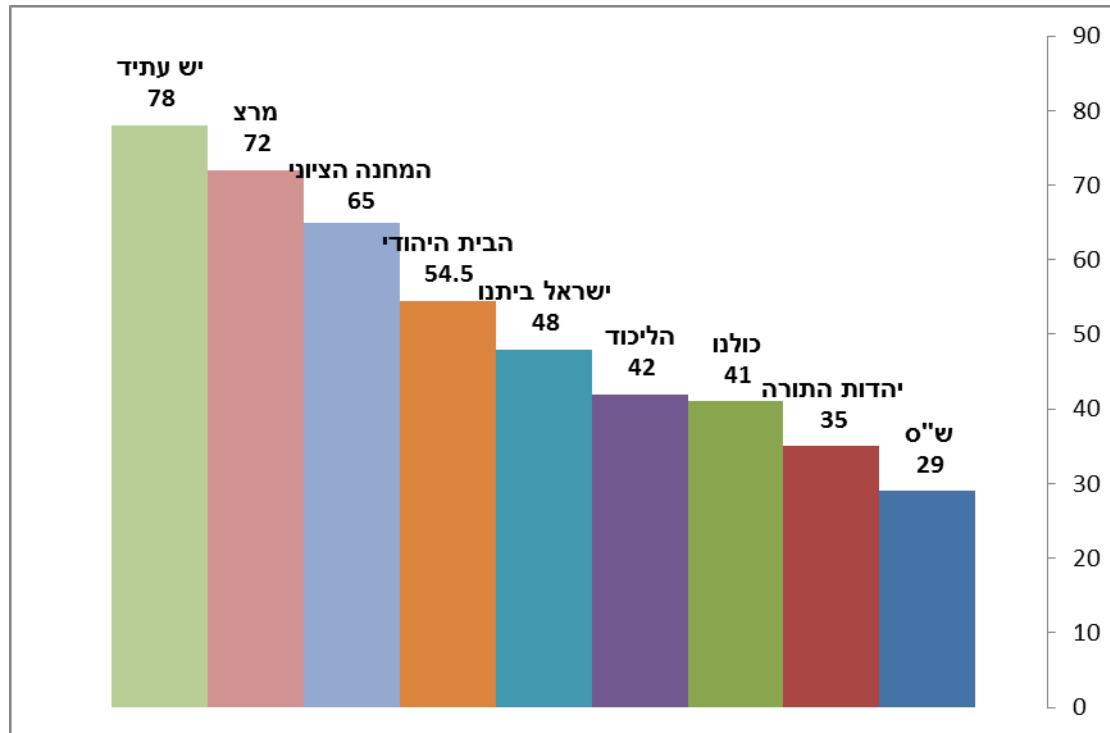
ומה צפוי בזירה הפלסטינית?

אינתיפאדה שלישית בפתח? הממצאים מלמדים שהערכות הציבור היהודי בשאלה זו אינן חד משמעיות: 49% סבורים כי הסיכויים לאינתיפאדה שלישית גבוהים מאוד או די גבוהים, וזאת על רקע ניצחון הליכוד בבחירות והסיכויים הגבוהים להקמת ממשלת ימין שאינה מחויבת לקדם הסכם שלום שיכלול הקמת מדינה פלסטינית. 40.5% לעומת זאת מעריכים כי הסיכויים לכך הם מאוד או די נמוכים. הצפי בדבר פרוץ אינתיפאדה שלישית נמצא גבוה במיוחד בקרב מצביעי המחנה הציוני (63%) ומצביעי ישראל ביתנו (61%). התפלגות ההערכות בשאלה זו בציבור הערבי היא הפוכה: שיעור הסבורים כי הסיכויים לפרוץ אינתיפאדה שלישית הם גבוהים (30%) נופל במידה ניכרת משיעור הסבורים כי הסיכויים לכך נמוכים (48%).

נתניהו ופתרון שתי המדינות - רצינו לברר מה חושב הציבור לגבי כנות עמדתו של נתניהו בשאלת פתרון שתי המדינות. זאת נוכח העובדה שלפני הבחירות אמר ראש הממשלה כי בעודו בתפקיד לא תקום מדינה פלסטינית ואילו אחרי הבחירות הוא אמר שאינו חוזר בו מהדברים שאמר בנאום בר-אילן שבו תמך בפתרון שתי מדינות לשני העמים. התשובות מלמדות שרק 13% בציבור היהודי הם בדעה שנתניהו תומך בכנות בפתרון של שתי מדינות. 22% בדעה שהוא אמנם תומך בפתרון זה, אבל מעריך שבעתיד הקרוב הפתרון הזה לא ישים, ואילו הרוב (52%) גורסים שהוא אינו תומך בפתרון זה בכנות. בשאלה זו לא נמצאו הבדלים שיטתיים בין מצביעי המפלגות השונות, למעט העובדה שבכל המקרים רק רוב קטן ייחס לנתניהו תמיכה כנה בפתרון האמור. מתשובות המרוואיינים הערבים לשאלה זו לא הצטיירה תמונה ברורה.

מדד המשא ומתן: 48.8 (מדגם יהודים 45.0)

תרשים החודש: מה הסיכויים שארה"ב והמערב יכפו בקרוב על ישראל הסדר מדיני? (%)
יהודים הצופים לכך סיכויים גבוהים, לפי הצבעה למפלגות בבחירות (2015).

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לסקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 29-30 במרץ 2015, בקרב 600 מרואיינים המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. עיבודים סטטיסטיים: גבי יסמין אלקלעי.